

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

УРОЛОГІЯ

За редакцією професора С. П. Пасєчнікова

Національний підручник для студентів вищих
медичних навчальних закладів IV рівня акредитації

Видання четверте, виправлене і доповнене

Вінниця
Нова Книга
2027

УДК 616.6(075.8)
У71

*Рекомендовано вченою радою Національного медичного університету імені
О.О.Богомольця як підручник (протокол №11 від 09 квітня 2026 року)*

Колектив авторів:

Пасечніков С. П., Возіанов С. О., Лісовий В. М., Костєв Ф. І., Люлько О. О.,
Саричев Л. П., Стусь В. П., Федорук О. С., Нікітін О. Д., Бойко М. І., Головка С. В.,
Андоньєва Н. М., Зайцев В. І., Дехтяр Ю. М., Кошарний В. В., Мітченко М. В.,
Грицай В. С., Журавчак А. З., Клименко Я. М., Шеремета Р. З., Шостак М. В.

Рецензенти: Бурка А. О., Сагалевич А. І.

За редакцією професора С. П. Пасечнікова

Художній редактор: к.мед.н. Р. А. Литвиненко

Урологія : підручник для студ. вищих мед. навч. закладів /
У71 [С.П.Пасечніков, С. О. Возіанов, В. М. Лісовий та ін.] ; за ред. С. П. Пасечнікова. — 4-те вид., випр. і доповн. — Вінниця : Нова Книга, 2027. — 416 с. : іл.

ISBN 978-617-557-003-6

У підготовці підручника об'єднано зусилля і досвід провідних вітчизняних фахівців-урологів.

Базовий підручник з навчальної дисципліни «Урологія», підготовлений відповідно до затвердженої МОЗ України сучасної навчальної програми для студентів медичних факультетів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації.

Підручник, окрім студентів та інтернів, буде корисний також молодим лікарям та викладачам урології.

УДК 616.6(075.8)

ISBN 978-617-557-003-6

© Колектив авторів, 2027
© Нова Книга, 2027

Зміст

Стислі відомості про авторів	5
Рецензенти	8
Передмова	9
Перелік умовних скорочень	10
1. Клінічна анатомія і фізіологія органів сечової та чоловічої статеві систем ...	12
1.1. Анатомічна будова органів сечової системи	12
1.2. Фізіологія органів сечової системи	25
1.3. Анатомічна будова органів чоловічої статеві системи	26
1.4. Фізіологія органів чоловічої статеві системи	37
2. Симптоми урологічних захворювань	43
2.1. Біль	43
2.2. Розлади сечовипускання	44
2.3. Кількісні зміни сечі	46
2.4. Якісні зміни сечі	47
2.5. Патологічні зміни сперми та виділення із сечівника	50
3. Методи дослідження урологічних хворих	53
3.1. Фізикальні методи дослідження	53
3.2. Лабораторна діагностика	59
3.3. Променеві методи дослідження	62
3.4. Апаратні та інструментальні методи дослідження	78
4. Аномалії розвитку органів сечової та чоловічої статеві систем	94
4.1. Аномалії розвитку нирок	94
4.2. Аномалії розвитку сечоводів	110
4.3. Аномалії розвитку сечового міхура	115
4.4. Аномалії розвитку сечівника	125
4.5. Аномалії розвитку статеві члена	134
4.6. Аномалії розвитку органів калитки	138
5. Урологічні інфекції та паразитарні захворювання	143
5.1. Інфекції сечової та чоловічої статеві систем	143
5.2. Туберкульоз сечової та чоловічої статеві систем	190
5.3. Паразитарні захворювання сечової та чоловічої статеві систем	195
6. Сечокам'яна хвороба (СКХ)	203
6.1. Камені нирок та сечоводів	205
6.2. Камені сечового міхура	215
6.3. Камені сечівника	217
6.4. Камені передміхурової залози	218
7. Гідронефроз	224

8. Травматичні пошкодження органів сечової та чоловічої статеві систем. . . .	230
8.1. Пошкодження нирок	230
8.2. Пошкодження сечоводів	240
8.3. Пошкодження сечового міхура.	244
8.4. Пошкодження сечівника	252
8.5. Пошкодження органів калитки	257
8.6. Пошкодження статевого члена	263
8.7. Медична допомога на етапах медичної евакуації при травмах органів сечостатевої системи	270
9. Новоутворення органів сечової та чоловічої статеві систем	272
9.1. Рак паренхіми нирки	272
9.2. Пухлина Вільмса	278
9.3. Пухлини верхніх сечових шляхів	281
9.4. Рак сечового міхура	284
9.5. Доброякісна гіперплазія передміхурової залози	291
9.6. Рак передміхурової залози	304
9.7. Пухлини яєчка.	311
9.8. Рак статевого члена	315
10. Ниркова недостатність	320
10.1. Гостре пошкодження нирок.	320
10.2. Хронічна хвороба нирок.	329
10.3. Трансплантація нирки.	339
11. Невідкладна допомога при урологічних захворюваннях	343
11.1. Ниркова колька	343
11.2. Гематурія.	348
11.3. Гостра затримка сечовипускання	357
11.4. Анурія.	364
11.5. Перекрут гідатид яєчка і його придатка	365
11.6. Перекрут яєчка	367
11.7. Парафімоз	371
12. Нефроптоз	373
13. Нейрогенні дисфункції нижніх сечових шляхів	381
14. Інші урологічні захворювання	388
14.1. Гіперактивний сечовий міхур	388
14.2. Нефрогенна артеріальна гіпертензія	393
14.3. Сечові нориці у жінок	398
14.4. Водянка оболонки яєчка (гідроцеле)	401
14.5. Варикозне розширення вен сім'яного канатика (варикоцеле)	405
Предметний покажчик	410

Стислі відомості про авторів

**Пасечніков
Сергій Петрович**

доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри урології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, завідувач відділу запальних захворювань ДУ «Інститут урології імені академіка О. Ф. Возіанова НАМН України».

**Возіанов
Сергій Олександрович**

доктор медичних наук, професор, академік НАМН України, лауреат Державної премії України, віцепрезидент НАМН України, в.о. директора ДУ «Інститут урології імені академіка О. Ф. Возіанова НАМН України», завідувач кафедри урології Національного університету охорони здоров'я імені П. Л. Шупика.

**Лісовий
Володимир
Миколайович**

доктор медичних наук, професор, член-кореспондент НАМН України, заслужений лікар України, лауреат Державної премії України, завідувач кафедри урології, нефрології та андрології імені А. Г. Подре́за Харківського національного медичного університету, президент асоціації урологів України.

**Костєв
Федір Іванович**

доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри загальної, дитячої та військової хірургії з курсом урології та офтальмології Одеського національного медичного університету.

**Люлько
Олексій Олексійович**

доктор медичних наук, професор, професор кафедри урології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету.

**Саричєв
Леонід Петрович**

доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургії №2 Полтавського державного медичного університету.

**Стус
Віктор Петрович**

доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри хірургії №1 та урології Дніпровського державного медичного університету.

**Федорук
Олександр Степанович**

доктор медичних наук, професор, професор кафедри загальної хірургії та урології Буковинського державного медичного університету.

**Нікітін
Олег Дмитрович**

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри урології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

**Бойко
Микола Іванович**

доктор медичних наук, професор, президент Української асоціації андрології та сексуальної медицини, головний науковий консультант клініки «Андроцентр».

**Головко
Сергій Вікторович**

доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України, професор кафедри урології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, полковник медичної служби у відставці, учасник бойових дій.

**Андоньєва
Ніна Михайлівна**

доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України, професор кафедри урології, нефрології та андрології імені А. Г. Подреза Харківського національного медичного університету.

**Зайцев
Валерій Іванович**

доктор медичних наук, професор, професор кафедри загальної хірургії та урології Буковинського державного медичного університету.

**Дехтяр
Юрій Миколайович**

доктор медичних наук, професор, професор кафедри загальної, дитячої та військової хірургії з курсом урології та офтальмології Одеського національного медичного університету.

**Кошарний
Володимир
Віталійович**

доктор медичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри анатомії людини, клінічної анатомії та оперативної хірургії Дніпровського державного медичного університету.

**Мітченко
Микола Вікторович**

доктор медичних наук, провідний науковий співробітник відділу запальних захворювань ДУ «Інститут урології імені академіка О. Ф. Возіанова НАМН України».

**Грицай
Віктор Сергійович**

кандидат медичних наук, доцент кафедри урології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

**Журавчак
Андрій Зіновійович**

кандидат медичних наук, доцент, провідний науковий співробітник наукового відділу малоінвазивної хірургії ДНУ «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» ДУС.

**Клименко
Ярослав Миколайович**

кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри урології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

**Шеремета
Роман Зіновійович**

кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри урології ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького», завідувач відділення урології університетської лікарні ЛНМУ.

**Шостак Максим
Володимирович**

кандидат медичних наук, доцент кафедри загальної, дитячої та військової хірургії з курсом урології та офтальмології Одеського національного медичного університету.

Рецензенти

**Бурка
Анатолій Олексійович**

доктор медичних наук,
професор, заслужений
лікар України, професор
кафедри хірургії з
курсом гепатобіліарної
та судинної хірургії
Національного
медичного університету
імені О. О. Богомольця.

**Сагалевич
Андрій Ігорович**

доктор медичних
наук, професор,
професор кафедри
урології Національного
університету охорони
здоров'я імені
П. Л. Шупика.

Навчальне видання

Пасєчніков Сергій Петрович
Возіанов Сергій Олександрович
Лісовий Володимир Миколайович та ін.

Урологія

Підручник

За редакцією професора С. П. Пасєчнікова

Головний редактор *В. О. Парфенюк*
Технічний редактор *О. С. Парфенюк*
Коректор *Л. Я. Шутова*
Комп'ютерна верстка: *О. С. Парфенюк*

Підписано до друку 09.10.26. Формат 70×100/16. Папір крейдований.
Гарнітура *Myriad Pro*. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 33,70. Зам. № 2609.

ПП «Нова Книга»,
21029, м. Вінниця, вул. М. Ващука, 20.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.

Тел.: (067) 656-26-50
E-mail: novaknyha@gmail.com

Паперові книги:
www.nk.in.ua

Електронні книги:
www.vilibri.com.ua